

Totes les claus de vidre

El trobem a casa seva, en un sobreàtic d'un carrer de l'Eixample barceloní. A fora cauen algunes gotes, que amenacen, amb la seva presència freda, les expectatives d'aigua i sol de cara al cap de setmana estiuenc d'un bon grapat de soferts ciutadans. Des del balcó, pots observar patis quasi despullats, d'asèptiques rajoles roguences. No s'hi veu ni una ànima. No és el «Chinatown» de San Francisco ni el Bronx de Nova York, escenaris de tantes novel·les i pel·lícules «de sèrie negra», però amb un esforç d'imaginació ens ho podríem arribar a creure.

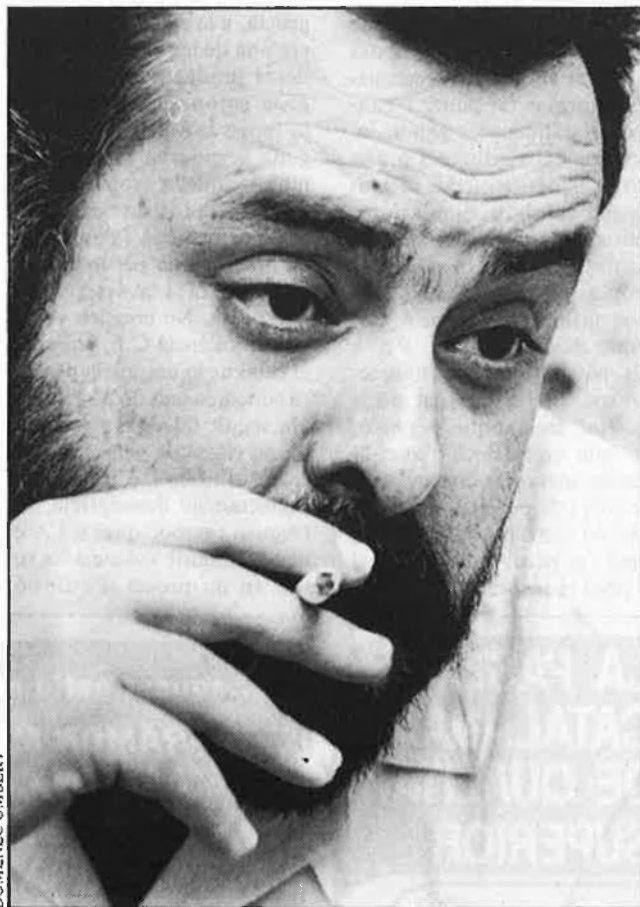
A la cuina del sobreàtic no hi ha un Philip Marlowe o un Sam Spade, mig adormits en una butaca esventrada, que, a la penombra, entre un núvol de fum d'una cigarreta mal encesa, sostenen amb el braç desmaiàt i un rictus de cansament una ampolla mig buida de «bourbon» de Kansas. La rossa de llarga cabellera oxigenada, mirada lànguida i figura esvelta ha desaparegut amb les clarors primerenques. No li ho ha demanat, a Jaume Fuster, però segur que hi està d'acord. Tal vegada, podríem trobar alguna d'aquestes misterioses «dames de la nit» si regiràvem entre els fulls d'alguna de les seves novel·les.

El cafè que bull, «quant de sucre hi vols», ens escalfarà un xic l'estómac i ens desvetllarà per als propers esdeveniments. «Bé —explica— l'afició al gènere «negre» em ve del meu pare, que era un gran afeccionat. M'interessa especialment l'estructura narrativa, la utilització que es fa del muntatge de situacions i les el·lipsis».

Evoca temps passats, allà al Mercat de Sant Antoni de Barcelona, quan amb ulls àvids cercava entre les paraules allò que li pogués fer peça i canviava les que ja tenia per altres. «Sempre de tall policíac. Res d'això de *western* o *hazanas bélicas*». Més tard, vingué la ja clàssica col·lecció «Cua de Palla», i fa gala de ser una de les poques persones, a Barcelona, que tenen els setanta títols editats.

Jaume Fuster ha trobat una experiència no diríem clau, però «sí molt interessant» en la seva dilatada vida d'escriptor en el programa «Les claus de vidre», que emet setmanalment TV3. Però, com a bon lletraferit, el seu amor fidel és la vella ploma.

Miquel Riera

«També a Barcelona hi ha paratges exòtics com al Pacífic».

Però els anys no perdonen, ni la generosa panxeta que li sobresurt dels pantalons. S'asseu en una còmoda butaca, davant un vídeo i un aparell estereofònic. Els temps han canviat. «Abans, llegir aquesta mena de literatura no era gaire ben vist. Se la considerava de poca categoria. Ara ha obtingut carta de dignitat. Se n'edita un nombre considerable i hi ha un públic seguidor força nombrós».

La prova és que ben aviat, concretament a l'octubre, es publicarà *Sota el signe de Sagitari*, que sortí de forma fraccionada al diari *Avui*, entre 1983 i 1984. Ara l'ha reescrita i li ha donat un embolcall més novel·listic. Edicions La Magrana en farà el llançament, en la nova col·lecció «La negra», a la qual seguiran *Muts i a la gàbia*, d'Andreu Martí, i *Es vessa la sang fàcil*, de Manuel de Pedrolo.

—¿Quina mena de públic creus que s'interessa més per la «sèrie negra»?

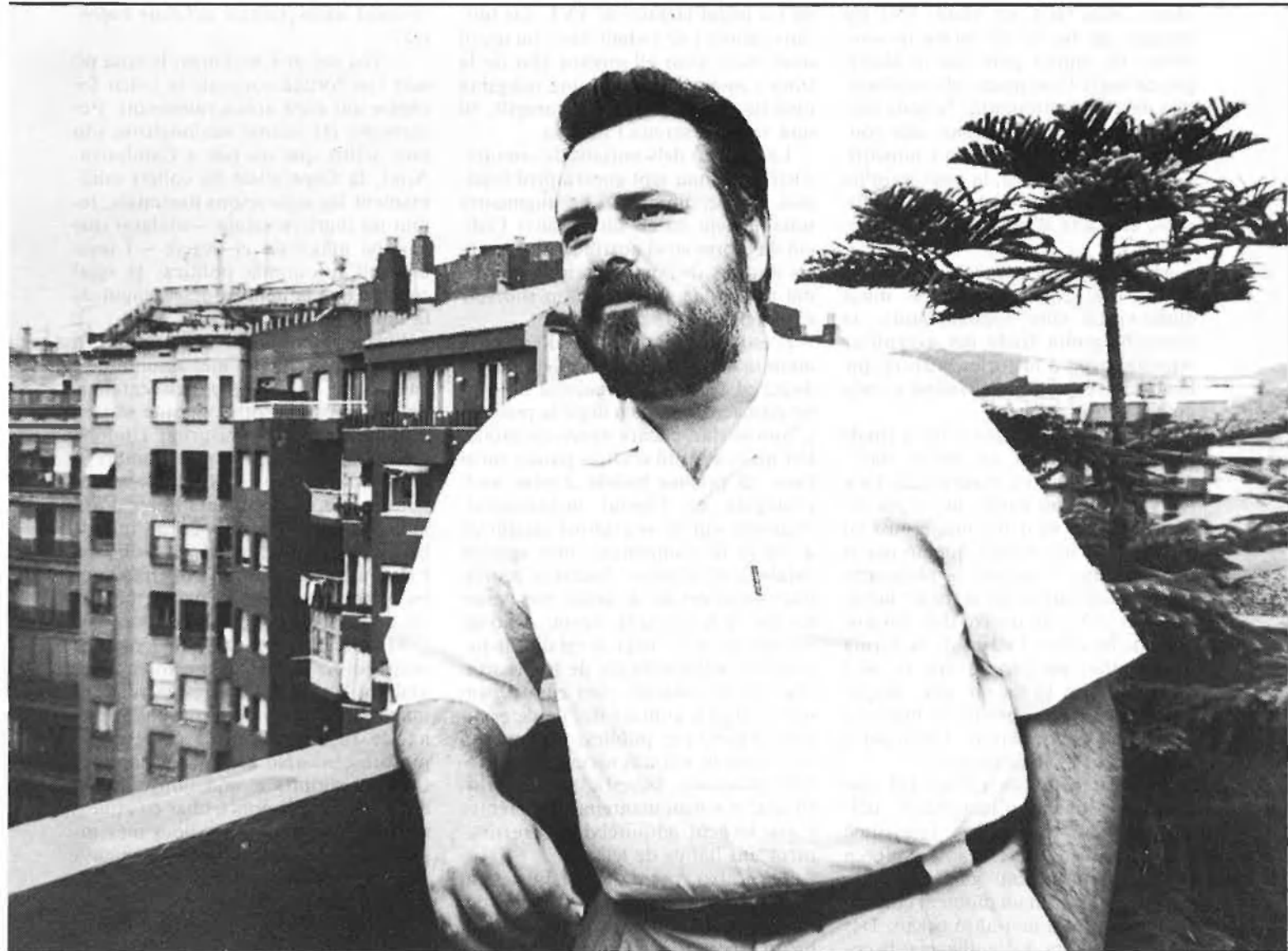
—Podríem subdividir-lo entre aquell que, de sempre, n'és fidel, entre els quals em compto —*deixa anar mentre ho diu un somriure còmplice*— i les noves generacions. La gent jove s'hi sent molt atreta. De ben segur, perquè hi troben històries coherents i senzilles, ingredients que tenen les novel·les negres. També hi ha, clar, els esnobs, però tampoc no en són molts».

És conegut que darrere el gènere hi ha una càrrega significativa de crítica social, que es palesa en aquest aire de desencís i rebuig a l'ordre establert que caracteritzen els personatges. Aquest fenomen, aquest món de relacions ambigües, amb sovint crispades i violentes, «sol ser captat per molts lectors, els quals fan un reconeixement directe del personatge», diu Fuster.

Gairebé no cal preguntar-li de quina obra, si n'hem de triar alguna, se sent més satisfet. Amb un deix de modèstia, això no obstant, comenta: «Home, clar, *De mica en mica s'omple la pica*». Aquesta obra ha tingut una odissea certament curiosa. Tot i ser

escrita al 1972, de bon principi no tingué gaire èxit. Com els bons vins l'afavorí el pas del temps i l'evolució dels gustos literaris d'aquesta societat tan canviant. «La cosa començà —assegura Fuster— quan fou recomanada als infants de les escoles, perquè és considerava de lectura senzilla. I ves per on, ara ja se n'han venut cent vint mil exemplars, només en la versió catalana. S'ha traduït a diver-

DOMENEC UMBERT

sos idiomes i, fins i tot, se n'ha fet un guió per a una pel·lícula i és possible que un guió per a televisió».

Sovinteja la conversa, Fuster és un bon conversador, partidari del diàleg amable i distès, amb l'encesa d'una cigarreta que extreu amb un gest ràpid d'un daurat paquet de Dunhill, que descansa en una taula baixa de l'estança. Remarca algunes frases amb un gest circular del dit que, a vegades, dirigeix contra el pit. No gaire lluny per cert d'aquesta barba, que li atorga un segell de personalitat.

No té gaire clar què farà, d'ara endavant, pel que fa a l'aspecte literari. Té tres opcions que li ballen al cap, i encara no s'ha decidit per una concreta. Espera, això sí, que finalitzi el serial «Les claus de vidre» per estendre les ales de la imaginació i escalfar, de nou, la fecunditat literària.

«La primera opció —diu— és continuar amb la novel·la *La corona valenciana*. La segona, escriure la terce-

ra part de *L'illa de les tres taronges*, i la tercera, potser —dubta uns instants—, fer una novel·la sobre els àudio-visuals».

Se li nota que parla de gust en referir-se a *La corona valenciana*, en la qual, segons explica, ha fet servir la tècnica de la *road movie* (pel·lícula de carretera). No cal dir que Fuster és un bon afeccionat al cinema, i òbviamment al policíac. Em fa un breu comentari de *The Killing*, de Stanley Kubrick, que ara justament es reposa a Barcelona, i enyora aquell heroi romàntic de tants films que personifica Sterling Hayden. Li ve ara a la memòria una frase de Maria Aurèlia Capmany, inclita figura de les lletres catalanes, sobre l'obra esmentada. «Una novel·la no pas negra, sinó blanca, cremada pel sol de València».

—¿De tota manera, es pot fer una bona novel·la negra en un context com el nostre?

—Sí, és possible ambientar-la a tot

arreu, però, com deia, s'ha d'adequar a cada zona on es desenvolupa el fet que es descriu. Allò vertaderament interessant és les relacions que s'estableixen entre els personatges i el contrast d'ambients. Em diverteixo contraposant els ambients senyorials amb el submon marginal i sòrdid. Aquí, a Barcelona, en trobem un exponent característic entre la part alta de la ciutat —Sarrià-Avinguda Pearson— i el districte cinquè, el barri xino. Aquest últim, segons Fuster, el coneix molt bé i li serveix molt sovint d'inspiració literària.

Els oficis, amb els seus mons particulars i l'especial tipologia humana que els caracteritza, són un altre element que agrada a Fuster. «Justament, aquesta és una de les bases de 'Les claus de vidre'. La idea va sorgir fa dos anys. Es tractava de fer una sèrie de telefilms al voltant del personatge de Lluís Arquer, del qual havia publicat historietes a la revista *El*

Món i, més tard, un llibre. TV3 em proposà de fer-ho en forma de concurs». En aquest punt rau la discrepància entre l'escriptor i els responsables del canal autonòmic. Segons confessa, no és gaire partidari dels concursos, «per tot això de la competitivitat que representen, la qual no m'ha agradat mai. Al meu entendre —matisa—, es tracta d'un error de concepte».

Malgrat que personalment considera la seva experiència en el mitjà audio-visual com «apassionant», la televisió resulta freda per a explicar aquesta mena d'històries, mentre que la novel·la és un gènere «calent» i més apte descriptivament.

La sèrie es prolongarà fins a finals de setembre, però no pensa continuar-la, «car com a experiència, com totes les que són bones, no es pot repetir». Fuster es troba més a gust en un ambient més calmat que no pas el televisiu, que li permeti la necessària calma imaginativa per a fornir noves històries. «No em queixo dels mitjans que ens ha ofert TV3 ni de la forma de treballar, però trobo que en això de la televisió hi ha un cert component neuròtic, sempre hi ha presses i gairebé no es pot pensar. I això per a un escriptor és fonamental».

No s'estalvia una crítica pel que considera manca d'imaginació dels que fan els programes televisius. «Quan troben una veta, l'exploten fins al màxim i aconsegueixen que la gent se n'atipi. En un moment concret cal dir prou, i a una altra cosa». Des del punt de vista de l'audiència, la cosa ha rutllat bé i se segueix amb notable interès. La gravació de «Les claus de vidre» ha obligat Jaume Fuster —es lamenta— a viure els darrers mesos en una mena de soterrani amb aire condicionat. «Bé, bé, això no vol pas dir —puntualitza— que no m'estiguin

bé les instal·lacions de TV3. Els mitjans tècnics i de treball són a un nivell molt bo», però ell enyora allò de la tinta i asseure's davant una màquina amb un foli immaculat per omplir, en una vetllada serena i plàcida.

La qüestió dels mitjans de comunicació continua sent encara problemàtica. Si, per un cantó, ha augmentat notablement en els últims anys l'edició de llibres en el nostre idioma, amb els mitjans de comunicació, i de forma particular els escrits, no succeeix el mateix.

L'escriptor no acaba d'entendre aquesta situació, però dedueix que és degut al fet que «la majoria de gent no està acostumada a llegir la premsa, i, com és clar, encara menys en català. Per això, a l'estil d'altres països europeus, la premsa hauria d'estar molt protegida en l'àmbit institucional. Aquestes ajudes es podrien canalitzar a través de campanyes, una agència catalana de notícies i incentius econòmics superiors als de donar tres pessetes per cada exemplar venut. Això no vol pas dir que s'hagi de retallar la necessària independència de la premsa, sinó tot el contrari. Ara ens trobem que s'intenta utilitzar des de determinats organismes públics, i alhora no se li dona els mitjans necessaris per seguir endavant. Aquesta tasca és prioritària, si volem mantenir una premsa i que la gent adquireixi progressivament uns hàbits de lectura».

Tot i això, per a Jaume Fuster, al País Valencià no hi ha el cofoisme del Principat, en aquest aspecte. «Allà hi ha un esperit més enèrgic que no pas a Catalunya i no es depèn tant de l'actuació que puguin dur a terme les institucions». Destaca en aquest sentit l'experiència d'EL TEMPS, com a empresa periodística emprenedora i no lligada a la tutela oficial.

—Un tema obligat. ¿Com veus la

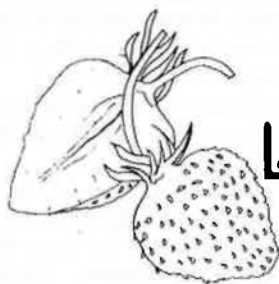
situació socio-política del País Valencià?

—Vist des de Catalunya, la cosa no està tan fotuda com ens la volen fer creure uns certs amics valencians. Per exemple, els sectors nacionalistes són més actius que no pas a Catalunya. Aquí, la Generalitat ha cobert mínimament les aspiracions nacionals, tenim un diari en català —malgrat que gairebé ningú no el llegeix— i unes bases d'autonomia política, la qual cosa fa que la gent es desentengui de la lluita nacionalista.

Fuster entén que el catalanisme, en l'actualitat, és un fet més assumit pels valencians que no pas pels catalans del Principat. «Potser perquè se surt d'una situació d'inferioritat i també perquè a València no es combrega amb rodes de molí». No dubta a sentenciar que «Catalunya a hores d'ara ja ha donat prou de si» i ara l'impuls ha de provenir del «sud, és a dir, del País Valencià». Allà es troben fórmules alternatives que no passen pel filtre de la política electoral.

Malgrat això, manifesta trobar-se molt bé en aquesta Barcelona, que, malgrat els seus defectes i les seves mancances, té l'encís d'una ciutat plena de racons insòlits i personatges pintorescos. «No cal anar a paratges exòtics, perduts a una llunyana illa del Pacífic, te'ls pots trobar en aquesta mateixa ciutat». Als llocs més insospitats, en el moment que menys t'ho esperes, com en una novel·la negra com cal.

Fuster vol acabar repartint llenya entre els responsables del darrer II Congrés Internacional de la Llengua Catalana. «Va ser important pel que fa a les Illes Balears o València, però a Catalunya hi hagué una manipulació molt clara per part dels estaments oficials, lligats als personatges de la 'cultureta', de sempre». □

LES MÒDIXES

Daoiz i Velarde, 4 (zona Blasco Ibáñez). VALENCIA

MENJADOR VEGETARIÀ

- Dietes sanes, equilibrades i variades.
- Productes integrals i biològics.
- Productes cosmètics naturals.

Dinars: de dilluns a dissabte.

Sopars: de dijous a dissabte.

Preus assequibles.

Activitats diverses: dilluns, dimarts i dimecres, de vesprada.